

УДК 391(=161.2):316.347

ПОШУКИ НОВИХ ФОРМ ТА ЕТНОКУЛЬТУРНИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ НАЦІОНАЛЬНО МАРКОВАНОВОГО ОДЯГУ: ПРОЕКТ «ДЯКУЮ ЗА МОВУ» УКРАЇНСЬКОГО БРЕНДУ «ЗЕРНО»

ОЛІЙНИК Марина

Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології
ім. М.Т. Рильського НАН України, Київ, Україна
marina.oliyunik@gmail.com

Йдеться про розробку лінії футболок із принтом меморіальних світлин визначних діячів української культури, які вдягнені у традиційний український стрій чи його компоненти у поєднанні з міським одягом. Акцентується увага на специфіку етнокультурного інформативного навантаження такого вбрання.

Ключові слова: національно маркований одяг, традиційний український стрій, етнокультурна знаковість одягу.

ВСТУП

Для сучасної української одягової культури притаманна присутність значної варіативності національних маркерів. Теоретичні основи формування національного костюма як явища народної культури сформульовані в XIX – XX ст. етнологами, фольклористами, антропологами, мистецтвознавцями: Хв. Вовком, Я. Головацьким, П. Чубинським, Б. Познанським, К. Матейко, Я. Прилипком, Т. Ніколаєвою, К. Стамеровим, Г. Стельмащук та ін. Українськими науковцями була сформована фундаментальна інформаційна база, яка стала основою для розвитку сучасних форм одягу з національним позначенням.

Вплив народного костюма як багатоваріативної художньо-технологічної системи на сучасний дизайн одягу розглядається в наукових дослідженнях О. Цимбалюк (2000), О. Лагоди (2007), О. Тканко (2009), А. Варивончик (2011), Г. Макогін (2014), В. Костюкової (2016), М. Костельної (2016), Н. Чуприної (2019), Н. Паранько (2019), І. Сиваш (2019), та в статтях О. Наумкіної (2014), Н. Хоми (2016), М. Мельника (2016), Т. Куцир (2018), Г. Макогін (2018), у співавторстві: О. Колосніченко, М. Норець, І. Фролова, І. Гайової (2018), у співавторстві: К. Пашкевич і В. Овчарека (2018) та ін. Трансформації традиційного українського вбрання в сучасних етнокультурних реаліях є цікавим багатовимірним явищем, яке необхідно досліджувати із залученням міждисциплінарних підходів.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

У системі етнологічної науки досліджено генезис дифузії традиційного вбрання українців у вимір міського повсякдення. Розроблено теоретичну модель впливу 5 чинників, а саме – соціально-економічного, релігійно-обрядового, ідентифікаційного (патріотичного), культурно-мистецького, художньо-виробничого, які є рушіями появи, адаптації та розвитку народного одягу українців в урбанізованій культурі [1, с. 249–254]. Проведене на попередньому етапі дослідження дозволило визначити основні етнокультурні смисли та мотиви побутування найпопулярнішого національно маркованого одягу – вишитої сорочки, яку за сучасною розмовною мовою прийняти називати вишиванкою [2]. До таких етнокультурних смислів зараховують вираження національної ідентифікації, зв'язку з народною культурою, традиціями свого роду, оберегову функцію вбрання та високий мистецький рівень художнього рішення [2, с. 181]. Польові опитування респондентів, які проводились через глибоке інтерв'ювання (розмова могла тривати від 20 хвилин до 2-х годин), показали велике зацікавлення з боку сучасних українців у використанні нового модного одягу, який би передавав зв'язок з українською культурою.

Отже, розробка нових форм костюма, які несуть у своєму художньо-технологічному рішенні національні маркери є актуальним завданням для широкого спектру спеціалістів з виготовлення одягу. Вивчення етнокультурних прочитань модного вбрання дозволить етнологам визначити нові аспекти функціонування української культури та побуту, допоможе виробникам прогнозувати нові напрями розвитку етнічного позначення в костюмі.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

У пропонуваній розвідці йдеться про проект «Дякую за мову», який був розроблений засновницею бренду «Зерно» Христиною Патик у співпраці з м.н.с. відділу «Український етнологічний центр» ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, к.і.н. Мариною Олійник, яка виступила науковим консультантом проекту [3]. Поштовхом до творення концепції колекції футболок «Дякую за мову» стала лекція-презентація «Український одяг у міському вимірі: друга половина XIX – початок XX століття», на якій було висвітлено основні питання формування нової урбанізованої традиції побутування українського одягу. Було показано меморіальні фотографії представників інтелігенції в українському вбранні [4], акцентовано увагу на появу модернізованого на світський манер жіночого українського образу [5] та еkleктичного чоловічого образу, який включав поєднання компонентів сільського та міського костюма [6]. Ознайомлення зі специфікою формування національно маркованого міського іміджу носія української культури наштовхнуло Христину Патик на можливість розташування принтів меморіальних фотографій на особливих конструкціях футболок, які використовуються брендом «Зерно» для друку зображень.

У співпраці з дослідницею дифузії традиційного одягу українців у міське повсякдення було розроблено концепцію лінії «Дякую за мову», яка направлена на популяризацію історичного досвіду життя української еліти через сучасні практики споживання одягу. Варто відзначити швидкість розвитку подій, лекція-презентація відбулась 16 травня 2019 р., а перший зразок футболки з принтом світлини Ольги Драгоманової (у заміжжі Косач), відомої під псевдонімом Олени Пчілки, був представлений брендом «Зерно» 29 травня 2019 р. на X Форумі Жіночого партнерства (м. Київ, КМДА). Дизайнерка Христина Патик підбрала назву лінії, яка звертає увагу широкого загалу на необхідність шанування мови через споживчі практики вдягання футболок із зображеннями творців національної культури.

Просвітницька платформа бренду «Зерно» розмістила на своєму сайті статтю «Світлини-маніфести української культури», яка стисло дає інформацію про меморіальні знімки відомих творців національної культури [7].

Презентація бренду «Зерно» та проекту «Дякую за мову» відбулась 23 липня 2019 р. в Центрі імені митрополита Андрея Шептицького, Українського католицького університету (м. Львів). Захід складався із огляду історії бренду та його здобутків, міні-лекції про одягову культуру української інтелігенції другої половини ХІХ – початку ХХ ст. та імпровізованого показу одягу бренду «Зерно», в якому могли взяти участь всі охочі за попереднім записом.

Поєднання презентацій колекцій одягу зі стислою просвітницькою програмою дозволило залучити до заходу споживачів, для яких інтелектуальні інтерпретації колекції є близькими за світоглядною позицією. Лекція-презентація сприяла розкриттю певних етнокультурних сенсів, які несуть в собі принти меморіальних світлин, розміщені на футболках. Протягом акцій-презентацій проекту було проведене опитування серед споживачів, які придбали чи збирались придбати футболки із зображенням української інтелігенції, вбраної в національно маркований одяг. Респонденти відповідали на питання про те, який інформаційний посил має футболка з колекції «Дякую за мову».

Інтерпретації споживачів суттєво різнились від сенсів, що несе вишита сорочка. Для більшості опитаних на перший план виходили такі етнокультурні смисли: бажання демонструвати своїм виглядом існування модернізованої модної національної культури; популяризувати українську еліту, що дозволяє відчувати гордість за свою Батьківщину і історію; продемонструвати, що рідна культура багата не тільки вишиванками; представити інтелектуальний вимір української одягової культури; показати образ не тільки сільської, а й міської української культури. Для значної кількості опитаних футболки «Дякую за мову» вдало підходять для демонстрації національного іміджу у закордонній подорожі.

ВИСНОВКИ

У сучасних українців є попит на національно позначений контент в одязі, який передає не тільки сільські народні образи, а й модернізовані, міські, інтелектуальні. Однією з пропозицій задоволення такого попиту є лінія футболок «Дякую за мову» бренду «Зерно», які є результатом взаємодії академічної науки та виробника модного одягу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Олійник М. Український одяг у системі міської культури Києва (друга половина XIX – початок XXI століття) Київ: ІМФЕ, 2017. 312 с.
2. Олійник М. Етнокультурна знаковість сучасного національно маркованого вбрання українців. *Матеріали до української етнології*. 2017. Вип. 16. С. 176–182.
3. Сайт www.zerno.fashion. URL: <https://www.zerno.fashion/product-category/dyakuju-za-movu/>.
4. Олійник М. Всесвітній день вишиванки та Всеукраїнський фестиваль науки: як народжуються нові проекти. 2019. [Електронний ресурс]. URL: http://www.etnolog.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=2112&Itemid=356.
5. Олійник М. Вираження української ідентифікації в міському одязі (на прикладі життя родин Драгоманових і Косачів). *Народна творчість та етнологія*. 2014. № 4. С. 105 –114.
6. Олійник М. Український чоловічий одяг у побуті міської інтелігенції в другій половині XIX – першій половині XX століття. *Народна творчість та етнологія*. 2015. № 4. С. 67–77.
7. Олійник М. Світлини-маніфести української культури [Електронний ресурс]. 2019. URL: <https://www.zerno.fashion/%d0%b4%d1%8f%d0%ba%d1%83%d1%8e-%d0%b7%d0%b0-%d0%bc%d0%be%d0%b2%d1%83/>.

OLIYNYK M.

SEARCH FOR NEW FORMS AND ETHNO-CULTURAL INTERPRETATIONS OF NATIONAL LABELED CLOTHING: “THANK YOU FOR THE LANGUAGE” PROJECT OF THE UKRAINIAN BRAND «ZERNO»

The article deals with the development of a line of T-shirts printed with memorial photographs of prominent figures of Ukrainian culture dressed in the traditional Ukrainian costume or its components in combination with urban clothing. A specific ethno-cultural informative meaning of such attire is emphasized.

Key words: nationally labeled clothing, traditional Ukrainian costume, ethno-cultural significance of clothing.